

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1738. usque ad annum 1740

Fleury, Claude

Augustæ Vindelicorum, 1786

VD18 90119355

§. 27. Continuati motus contra ritus in Borussia eliminatos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67878](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67878)

, & ex capite gratiæ restitutis, offendiculum, vulgo *scandalum*, publice datum, emendetur, aut tollatur? „

Sæc. XVIII.
A. C. 1738.

Habebatur hæc disputatio præstituta die præsentibus Senatu & Prædicantibus, accedente approbatione Politicorum, & unanimi consensu Ministerii. Nondum autem hæc controversia erat finita, cum jamjam novâ effervesceret ob novum Cantionum librum Jenæ editum. Insuper Planæ in Holfatia die septima Augusti, & die vigesima tertia Octobris Neostadii, Baruthani Ducatus oppido ejusmodi Conventus fuere celebrati, in quorum postremo Joannes Christianus Lerche Præco sermonem habuit, de Laodicæismo, muneris sacri peste, hodie quidem communi, sed ex Communitate Lutherana eliminanda.

§. XXVII.

Continuati motus contra Ritus in Borussia abrogatos.

Huic edicto, quo quosdam Ecclesiæ ritus Fridericus II. Borussiae Rex e Lutheranis Ecclesiis eliminaverat, Prædicantium nonnulli ferrea frontis, calami orisque contumacia adhucdum sese opponebant, causantes, se sine gravi conscientiae suæ macula decretæ abro-

Sæc. XVIII. abrogationi consentire haud posse: Rex
 A. C. 1738. igitur, ne teneræ horum conscientie
 vim inferre videretur, die decima sexta
 Augusti his significari iussit, quod ad
 reddendam conscientie quietem ipsos
 clementissime exauctoraturus sit: de
 cetero autem omnes Prædicantes edo-
 cere teneantur, an Regium edictum
 de abrogandis ritibus a Papatu pro-
 fluentibus exacte observetur: Novo huic
 Regis mandato ipsimet Prædicantes
 subscribere jubebantur: Tum vero Præ-
 dicantes toti in fermento jacebant, in-
 dignantes, quod Rex hos ritus velut
 Papatus reliquias exploserit; igitur no-
 rum unus die vigesima octava Septem-
 bris ex Cathedra definivit, hos ritus
 non a Papatu (*) originem ducere sed
 jam in primæva Christi Ecclesia in
 usu fuisse, hos ritus non modo esse in-
 noxios,

(*) Gratissimum fuisset, si hic Præco as-
 signasset, quænam, & ubinam fuerit illa Christi
 Ecclesia, in qua ante Papatum usus cereorum,
 cantionum & vestium Clericalium invaluerit:
 certe in tota retro antiquitate non alia (nisi
 pro Christi Ecclesia habeant illam, quam ipse
 met pro hæreticorum Ecclesia agnoscunt) re-
 peritur Ecclesia, cui non vel D. Petrus vel
 ejus Successores Pontifices præfuerunt, quos
 que Christiani omnes pro Pontificibus ha-
 buerunt.

Sæc XVIII.
A. C. 1738.

noxios, & a superstitione ac Papismo alienos, sed etiam maximi momenti res esse, id a Magdeburgensibus, Hal-
 lensibus & Halberstadianis Prædican-
 tibus solidissime fuisse comprobatum, Saxonicos vero Præcones publico scri-
 pto declarasse, quod se a communione illorum, qui hos ritus rejiciunt, proin-
 a libris symbolicis illos præcipientibus recedunt, segregaturi essent. Pariter
 alterius Urbis Præcones die vigesima Septembris Regi exponebant, cantio-
 num & luminarium usum minime esse superstitiosum, sed pium: illum igitur
 retinendi libertatem non esse adimen-
 dam; hanc enim Verbo Divino esse consentaneam, a Prædicantibus doceri,
 credi, & in publicæ pacis instrumentis confirmari, fidelium mentes horum ab-
 rogatione turbari; censerent enim, vel Lutheri doctrinam, fidem & Religio-
 nem merum esse figmentum, vel si vera, immota constantia esse defendendam;
 in Regis quidem potestate esse, ob im-
 putatam inobedientiam exauctorare Præcones, Deum tamen horum inno-
 centiam & fidelitatem in Dei & Ec-
 clesie causa vindicaturum; se igitur
 confidere, quod Rex tot animabus, quæ omnibus Orbis regnis pretiosiores
 sunt, intactam Religionis libertatem servaturus esset &c. Alii Præcones
 de-

Sæc. XVIII.
A. C. 1738.

declarabant, se jamjam Superiorum jussu luminarium usum in Cæna abrogasse, non item cantilenas; non paucos enim statuisse, potius ad exteras Regiones, ubi hic usus adhucdum viget, transmigrare, quam Cænam sine cantu sumere. Alius autem Præco demonstrasse existimabat, luminaria ante Papatum in usu fuisse: Antiphonarum cantum jam in veteri & Novo Testamento, necnon in Triumphante Ecclesia maximi habitum fuisse: Nec deerat alius, qui Regi ad sedandas conscientiae anxietates persuadere nitentur, ut innoxios hos ritus non a Papismo oriri, argumentis ex Dei Verbo petitis demonstrari permetteret, & Calvinistis præciperet, ut in sua Cæna verbis institutionis uterentur: E contrario alii Prædicantes Regi opponebant, quod si omnia, quæ a Papatu originem trahunt, peccaminosa forent, tunc plurima alia, v. g. campanæ pulsus &c. abolenda forent, nec omnia quæ ex Papatu habemus, mala sint, quia ex Papatu, sed attendendum, an ex se sint superstitiosa &c. Ridiculum quoque est, quod quidam Præco Regi declararit, quod ipsemet Sacerdotalem suam togam jam aliquot abhinc annis disciderit, & inde pallium sibi confici curarit: alii denique Prædicant-

cantes rescripserunt, confidere se, Sæc. XVIII.
A. C. 1738.
 praxes suæ Ecclesiæ Protestantibus
 æque ac Romano-Catholicis in illis
 terris intactas relinqui: Præter hos
 Joannes Müllerus, Hallensis Domus
 Castigatoriæ Præco præfixis Jeremiæ
 c. 20. v. 7. verbis *fortior me fuisti & in-
 valuisti*, scriptum die nona Januarii edi-
 dit, in quo contra rituum abrogatio-
 nem ita discurrebat, *quod sine gravi Dei
 & proximi offensa facere non possum, id
 evitare teneor, sed &c.* se autem pecca-
 turum in Deum probabat, eoquod si
 Regis voluntati cederet, id ex humano
 respectu & peccaminoso hominum metu
 fieret, hoc autem fore idololatriam &
 abnegationem Dei suæque potestatis,
 quam ipse solus haberet in hominum
 conscientias, se vero esse administra-
 torem Mysteriorum Christi seu doctrinæ
 Christianæ, præcipuum autem illius
 articulum esse Christianam libertatem,
 se insuper perjurii reum fore, eoquod
 in libros symbolicos jurasset. Dein
 se in proximum peccaturum ajebat
 hic Præco, 1. propter scandalum.
 2. Ecclesiam Christi Sponsam accusa-
 ret, perinde acsi per Papisticas super-
 stitiones esset maculata. 3. Quia Re-
 gem in sua erronea opinione per suum
 assensum firmaret, & Catholicis Reli-
 gionis pacem infringendi ansam daret.

Hist. Eccles. Tom. LXXVI. l. At-

Sæc. XVIII.
A. C. 1738.

Attamen hi Prædicantes nullum alium suæ oppositionis fructum reportarunt, quam quod Rex hunc Müllerum, necnon Joannem Braun & Ottonem Vogt sui officii gradu dejecerit, ceterisque Præconibus die 26. Novembris & 30. Januarii parem exaurationis pœnam interminatus sit, si contra Regis edictum vel hiscere præsumperint. Nondum tamen deferuit contradicendi pruritus, hic idem enim Braunius, quamvis cum uxore & liberis ad extremam egestatem redactus esset, in suo tamen *Sacerdotali Vale*, se diurno questu spoliatum deplorabat & melioris fortunæ spem in Deo collocabat: alius quoque eodem anno edidit libellum sub titulo: *Pacifica instructio de Lutheranae Ecclesie adiaphoris*. In eo præprijmis opposuit Regis decreto articulum decimum quintum Confessionis Augustanæ de ritibus retinendis, dein laudata subditorum erga Regem obedientia considerandum proposuit, quam acerba moverentur gravamina, si Turcarum Imperator Christianis in Orientedegentibus aut Catholicus Princeps Lutheranis cujusdam ritus usum sine necessitate aut utilitate interdiceret, vel ritum v. g. asperionem aquæ benedictæ, exaurationis pœna Concionatoribus interminata præciperet.

Ulte-

Uterius usum signi Crucis e Templis
 Lutheranorum non eliminandum cum
 Zeibichio & Cypriano propugnabat;
 denique Deum precabatur, ut Regi in-
 spirare velit, ne Prædicantes, innoxios
 hos ritus pro abominatione ex Papatu
 transmissa habere vi compellat, nec
 eos a ceteris Lutheranis Ecclesiis se-
 greget, aut ad fidei professionem etiam
 in aliis articulis immutandam inducat:
 si, addebat Auctor, Rex in suis Provin-
 ciis cuilibet etiam Judæo & Papistæ, imo
 & iis, apud quos ob manifestum erro-
 rem libertati coram Deo locus non datur,
 omnes suæ Religionis ritus exercendi
 libertatem concedit, cur non & Lu-
 theranis?

Sæc. XVIII.
 A. C. 1738.

Sub idem tempus prodiit Dialogus
 circa hanc rituum abrogationem, &
 Auctor eorum utilitatem & originem,
 nec non vetustatem extollit, & illis ti-
 midis, qui se sensim ad Calvinii sectam
 induci, & a Confessione Augustana
 penitus abduci timebant, respondit,
 NB. non agi de doctrina, sed duntaxat de
 disciplina, quam Principes Lutherani
 utpote Episcopi cum approbatione im-
 mutare possunt, inde autem concludit,
 Prædicantes non teneri pro tuendis his
 ritibus omnia relinquere, & fideles
 abrogationi acquiescere, esse obstrictos,
 quia ante rituum abolitionem nec ma-

Sæc. XVIII.
A.C. 1738.

gis pii erant, nec post illam minus pii erunt. Denique declarat, in hoc peccatum fuisse, quod ad abrogandos hos ritus vis metusque fuerit adhibitus.

Liberiori autem calamo Prædicantes cujusdam celeberrimi Urbis Imperialis hac super re mentem suam die vigesima tertia Januarii aperuerunt, vehementer questi, quod I. hæc abrogatio nec auditis nec consultis sed dissentientibus Præconibus a Rege facta fuerit ex suggestione Politicorum, qui novis suis principiis Principum jus in sacra plus æquo extendunt. II. Quod læsa conscientiae libertate hæc abrogatio per severa edicta, amotionis poenam, & interdictam exterarum Universitatum consultationem invehatur, cum tamen Catholicis per ejusmodi edicta rituum libertas non adimatur. III. Quod hi ritus ea de causa abrogentur, quia omnino inutiles, idololatrici vel saltem superstitiosi sint & ad Papismi fermentum spectent, inde vero sequatur, quod cum id falsum esse, ad evidentiam fuerit demonstratum, ille Præco, dum populo suo hos ritus ceu superstitiosos proponit, vel contra mentem suam loquatur, vel si re ipsa esse superstitiosos credit, doctrinæ de Christiana libertate & Articulo XV. Augustanæ Confessionis contradicat. IV. Quod per exter-

norum

Sæc. XVIII. posse abrogare ejusmodi ritus, non ta-
 A. C. 1738. men expedire nec prudentiæ consonum
 esse, quia puillis scandalum, aliis an-
 xietas caussaretur, & ex circumstantiis
 damnum Ecclesiæ quoad sanam doctri-
 nam & libertatem tunc timendum foret,
 si I. ejusmodi abrogationis fautores inter
 alienæ Religionis affeclas syncretismum
 intendunt, II. si talis abrogatio re ipsa
 fautorum intentioni patrocinetur. III.
 Si Princeps vel fautorum religioni re-
 ipsa addictus est, vel saltem ei favet.
 IV. Si constat, horum fautorum insti-
 gatione semper graviora tentanda fo-
 rent, uti patet ex adiphoricis &
 crypto-Calvinianis controversiis. Por-
 ro, quem exitum hi motus habuerint,
 postea referemus.

§. XXVIII.

*Altercatio inter Lutheranos ob cho-
reas concitata.*

Alia adhuc controversia Prædican-
 tium Lutheranorum capita calefa-
 ciebat; occasio illius erat hæc: Jam
 anno hujus sæculi trigesimo secundo
 Klugenius Dortmundanus Præco in
 publico sermone ad suos habito, cho-
 reas agere, licitum honestumque esse
 propugnabat: Ad hujus exemplum alii
 quoque Præcones honestarum saltatio-
 num